

Sygn. akt III AUa 1097/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Teresa Czekaj (spr.)
Sędziowie:	SA Bogdan Świerk SA Elżbieta Czaja
Protokolant: sekr. sądowy Bożena Karczmarz	

po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2013 r. w Lublinie

sprawy ze skargi M. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 19 kwietnia 2012 roku wydanym w sprawie

III AUa 244/12

w przedmiocie wypłaty emerytury

I. zmienia częściowo: wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 19 kwietnia 2012 roku wydany w sprawie III AUa 244/12 oraz wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Siedlcach z dnia 14 lutego 2012 roku wydany w sprawie IV U 827/11 oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 4 października 2011 roku i ustala M. D. prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku oraz zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. na rzecz M. D. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

II. wniosek o wypłatę odsetek przekazuje Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w S. do rozpoznania.

Sygn. akt III AUa 1097/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w S. na podstawie art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2009r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.) wstrzymał z dniem 1 października 2011r. wypłatę emerytury pobieranej przez M. D. z uwagi na kontynuowanie przez ubezpieczonego zatrudnienia.

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2012 r., sygn. akt IV U 827/11 Sąd Okręgowy w Siedlcach oddalił odwołanie ubezpieczonego od tej decyzji, uznał bowiem, że okoliczności faktyczne niniejszej sprawy wypełniają hipotezę art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w świetle którego prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Sąd podniósł, że regulacją tą zostali również objęci emeryci, którzy, tak jak wnioskodawca M. D., przeszli na emeryturę pod rządami uprzednio obowiązujących przepisów (tj. przed dniem 1 stycznia 2011 roku) bez rozwiązania umowy o pracę. Osoby te mają czas na rozwiązanie stosunku pracy do końca września 2011 r., gdyż zgodnie z art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy, o której mowa w art. 6, oraz ustawy, o której mowa w art. 18, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się poczynając od dnia 1 października 2011 r. W rozpoznawanej sprawie bezsporne było, że wnioskodawca, który z dniem 1 marca 2010 r. nabył prawo do emerytury, pozostawał w dniu przejścia na emeryturę w zatrudnieniu w Regionalnej Izbie Obrachunkowej w W. i zatrudnienie to nieprzerwanie kontynuował. Mając to na uwadze Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c.

Na skutek apelacji M. D. od tego wyroku Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2012 r., wydanym w sprawie III AUa 244/12 oddalił apelację, dzieląc ustalenia faktyczne jak i wywody prawne poczynione przez Sąd Okręgowy.

W dniu 4 grudnia 2012 r. ubezpieczony skierował do Sądu Apelacyjnego w Lublinie skargę o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem tego Sądu, powołując się na dyspozycję art. 401¹ k.p.c. Jako podstawę wznowienia autor skargi wskazał wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, którym stwierdzono niekonstytucyjność art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Skarżący wywodził, że wyrok Sądu Apelacyjnego został oparty na normie prawnej uznanej za niezgodną z Konstytucją, toteż zachodzi podstawa do wznowienia postępowania. W konsekwencji podnoszonych wywodów M. D. zażądał zmiany zaskarżonego wyroku oraz uchylecia decyzji ZUS w S. z dnia 4 października 2011 r. i wypłaty zaległych świadczeń emerytalnych wraz z odsetkami, a ponadto zasądzenia od pozwanego kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Warunkiem dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania jest spełnienie wymagań określonych w art. 410 § 1 k.p.c., tj. zachowanie terminu do jej wniesienia oraz oparcie skargi na ustawowej podstawie wznowienia.

Oba wymienione warunki zostały w niniejszej sprawie spełnione. Skarga została wniesiona w terminie 3 miesięcy, licząc od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z art. 407 § 2 k.p.c. Jednocześnie podstawą wznowienia jest wyrok Trybunału z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, który uznał art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za niekonstytucyjny. Na podstawie tego przepisu organ rentowy decyzją z dnia 4 października 2011 r. wstrzymał M. D. z dniem 1 października 2011r. wypłatę emerytury, którą przyznał mu na podstawie decyzji z dnia 23 marca 2010 r., gdyż ubezpieczony nie przedstawił dowodu, że rozwiązał stosunek pracy.

Zgodnie z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

W świetle art. 190 ust 1 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, co oznacza, że wiążą one wszystkich adresatów, nie wyłączając sądów, a zatem winny być przez nie respektowane. W doktrynie i orzecznictwie odnośnie skutków wyroków Trybunału Konstytucyjnego podkreśla się ich zróżnicowanie zależnie od treści orzeczenia. Przede wszystkim skuteczność czasową swoich orzeczeń może określać Trybunał i wtedy orzeczenie wywołuje skutek od tej daty. Jednak zdecydowana większość orzeczeń, w tym wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. dotyczący konstytucyjności art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS, nie zawiera stanowiska dotyczącego ich skuteczności czasowej, dlatego też należy rozstrzygnąć, jaki jest skutek takich orzeczeń. Zauważyć należy, że w doktrynie trwa spór, czy orzeczenia Trybunału są skuteczne ex nunc, czyli, że działają dopiero od opublikowania sentencji orzeczenia w Dzienniku Ustaw, czy też ex tunc, co oznacza, że orzeczenie Trybunału ma skutek wsteczny, czyli usuwa zakwestionowaną normę prawną od chwili jej wejścia do systemu prawnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa pogląd, że orzeczenia Trybunału są skuteczne ex tunc. W wyroku z dnia 20 maja 2008 r. I CSK 379/08 (OSNC 2009/12/172) Sąd Najwyższy stwierdził, że problem skuteczności orzeczeń Trybunału należy rozważać na poziomie wykładni funkcjonalnej i w powiązaniu z pozycją ustrojową Trybunału.

Sąd Najwyższy, analizując pozycję ustrojową Trybunału, podkreślił, że jest on „bardziej sądem niż ustawodawcą, w przeciwieństwie bowiem do ustawodawcy nie ma bezpośredniej legitymacji pochodzącej z powszechnych wyborów. Działanie Trybunału jest rodzajem postępowania sądowego, do którego w sprawach nieuregulowanych stosuje się k.p.c., Trybunał jest sądem prawa, gdyż spór dotyczy samego prawa, a nie interpretacji lub zastosowania. Podstawowe zadanie Trybunału to stwierdzenie niezgodności norm prawnych z normami prawnymi wyższego rzędu w hierarchii źródeł prawa, ma ono charakter ustalający, a nie kształtujący. Trybunał orzeka o niezgodności z Konstytucją, ale niezgodność ta nie istnieje wyłącznie w chwili orzekania przez Trybunał, lecz występuje wcześniej. Z dogmatycznego punktu widzenia chwila badania przez Trybunał wzajemnej relacji norm nie jest istotna, znaczenie ma to, odkąd w systemie prawnym pojawia się norma prawa niższego rzędu niezgodna z normą prawną nadrzędną. Pozwala to przyjąć, że - co do zasady - orzeczenia Trybunału mają moc wsteczną, są skuteczne ex tunc.”

Przedstawione stanowisko Sądu Najwyższego Sąd Apelacyjny, w składzie orzekającym, podziela w całej rozciągłości. Przy orzeczeniach Trybunału o charakterze kasatoryjnym, czyli orzekającym jak w niniejszym przypadku o niekonstytucyjności zakwestionowanego przepisu, dotychczasowa norma prawna jest ostatecznie eliminowana z systemu prawnego. Skutkiem takiego wyroku Trybunału jest możliwość sanowania rozstrzygnięć zapadłych w postępowaniach między innymi sądowych, co wynika z treści art. 190 ust 4 Konstytucji. Zgodnie z tym przepisem orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28. ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Oceniając skutki wyroku Trybunał wypowiedział się, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. W stosunku do tych osób przepis art. 28 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych w zakresie w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emeryturach i rentach z FUS utracił moc z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, czyli z dniem 22 listopada 2012 r. (Dz.U. z 2012 roku, poz. 1285).

Przyjmując, że powyższy wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, stwierdzić należało, że utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów, w tym art. 103a ustawy emerytalnej, nastąpiła od daty ich uchwalenia. W konsekwencji na gruncie tej sprawy zachodziła konieczność ponownego rozpoznania kwestii wypłaty świadczenia emerytalnego należnego ubezpieczonemu M. D., który z uwagi na datę nabycia prawa do emerytury (tj. 1 marca 2010 r.) jest objęty wymienionym rozstrzygnięciem Trybunału, z odniesieniem się do stanu prawnego, jaki obowiązywał, zanim do ustawy o emeryturach i rentach z FUS został dodany art. 103a tej ustawy.

Przed wprowadzeniem tego przepisu nie istniał wymóg rozwiązania stosunku pracy celem realizacji prawa do emerytury. Ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz.U. Nr 228, poz.1507) uchylony został z dniem 8 stycznia 2009 r. ust. 2a art. 103 cyt. ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 37 pkt 5b cyt. ustawy). Przepis ten stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Od dnia 1 stycznia 2011 r. przepis ten ponownie został wprowadzony do ustawy o emeryturach i rentach z FUS jako art. 103a – z mocy art. 6 pkt 2 w zw. z art. 30 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (...). Ubezpieczonym, którzy nabyli prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. była wypłacana emerytura, mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywali je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, gdyż nie obowiązywały w tym zakresie żadne ograniczenia. W związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego prawo do wypłaty emerytury dla tej grupy ubezpieczonych zostało zachowane. Z mocy art. 28 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (...) przepis art. 103a cyt. ustawy o emeryturach i rentach z FUS znajdował zastosowanie do emerytur przyznanych przed dniem jego wejścia w życie - poczynając od dnia 1 października 2011 r., dlatego też od tej daty organ rentowy wstrzymał wnioskodawcy wypłatę emerytury. Tym samym od tej daty wnioskodawca zachował prawo do wypłaty emerytury.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Apelacyjny na mocy art. 412 § 2 k.p.c. uwzględnił skargę o wznowienie postępowania i w punkcie pierwszym wyroku, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 19 kwietnia 2012 r., sygn. akt III AUa 244/12 oraz wyrok Sądu Okręgowego z dnia 14 lutego 2012 r., sygn. akt IV U 827/11, a także poprzedzającą je decyzję (...) - Oddziału w S. z dnia 4 października 2011r. i ustalił M. D. prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r., a ponadto na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zmianami) zasądził od organu rentowego na rzecz M. D. zwrot kosztów postępowania apelacyjnego, na które składała się opłata sądowa od apelacji w kwocie 30 zł.

Odnośnie zawartego w skardze wniosku o wypłatę odsetek z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia emerytalnego stwierdzić należy, że Sąd Apelacyjny nie był właściwy do orzekania w tej kwestii, ponieważ nie stanowiła ona przedmiotu rozstrzygnięcia ZUS w decyzji z dnia 4 października 2011r. Podnieść w tym miejscu należy, że obowiązujące przepisy proceduralne nie pozostawiają stronom postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych dowolności w kształtowaniu przedmiotu procesu. Przed sądem wnioskodawca może żądać jedynie korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy i wykazywać swoją rację, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego zaskarżoną decyzją, natomiast nie może żądać czegoś, o czym organ rentowy w skarżonym rozstrzygnięciu nie decydował. Zgodnie z art. 477⁸ k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych droga sądowa rozpoczyna się po zakończeniu postępowania administracyjnego przed organem rentowym, wniesieniem odwołania, od decyzji tego organu. Oznacza to, że dochodzenie przed sądem ubezpieczeń społecznych prawa do świadczenia, które nie było

przedmiotem skarżonej odwołaniem decyzji organu rentowego, jest niedopuszczalne z wyjątkiem przewidzianym w art. 477⁹ § 4 k.p.c., który w rozpatrywanej sprawie nie ma jednak zastosowania. W kwestii tej wypowiedział się kilkakrotnie Sąd Najwyższy wyjaśniając, że w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego, jej treść wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu pracy i ubezpieczeń społecznych (postanowienie z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/990SNP 2000/15/601, tak też w: OSNAP/2002/5/121, OSNAP 02/19/470). Sąd Apelacyjny podziela powołany wyżej pogląd Sądu Najwyższego.

W okolicznościach tej sprawy skarżona jest decyzja ZUS wstrzymująca wypłatę emerytury, zatem odwołujący mógł domagać się od sądu kontroli zaistnienia przesłanek wstrzymania wypłaty świadczenia, nie był zaś uprawniony, aby w toku tego postępowania odwoławczego realizować dodatkowy cel, jakim było zobowiązanie pozwanego do wypłaty odsetek od opóźnionej wypłaty świadczenia. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że przedmiotowy wniosek stanowi nowe roszczenie, nierozpoznane dotychczas przez organ rentowy i w związku z tym na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. przekazał je organowi rentowemu do rozpoznania. Z tych względów orzeczono, jak w punkcie drugim wyroku.